Közbiztonsági referensek I. negyedéves felkészítése
Ár-belvízi, helyi vízkárok elleni védekezés feladatai

A helyi vízkárt kiváltó természeti adottságokat nem áll módunkban megváltoztatni, az ember azonban tevékenységével befolyásolhatja: csökkentheti-növelheti a veszélyhelyzet kialakulását.

Definíciók:

Árvíz: kedvezőtlen, rendkívüli csapadéktevékenység, valamint hirtelen hóolvadás miatt medréből kilépő vízfolyás következtében vízzel nem borított földterület ideiglenes víz alá kerülése.
Az árvizeknek 3 nagy csoportja van:

- a jégtorlódásból adódó **jeges árvíz**
- az egyszerre olvadó hótömegből keletkező **tavaszi árvíz**
- illetve a nagy tavaszi vagy nyári esőzésekből keletkező **zöldár**

Belvíz: kedvezőtlen, rendkívüli csapadéktevékenység, valamint talajtelítettség és felszivárgás következtében vízzel nem borított földterület ideiglenes víz alá kerülése.
Tehát belvíz akkor keletkezik, ha a talaj szabad pórusai vízzel telítődnek a kedvezőtlen meteorológiai és vízjárási tényezők hatására.
Kialakulásának okai:

- hirtelen hóolvadás
- csapadéktevékenység
- magas talajvízállás, amikor a talajvíz kilép a felszínre

Villámárvíz: nagy mennyiségű lokális csapadék rövid idő alatti lehullása következtében medrükből kilépő kis vízfolyások.

Helyi vízkár: Csapadékból vagy hóolvadásból keletkező kis vízfolyásokban, vízelvezető csatornákban lefolyó vizek (iszap, hordalék), melyek elöntéssel veszélyeztetik a települések belterületét.
Kialakulásának okai:

- természeti adottságok (domborzat, éghajlat, időjárás)
- emberi beavatkozások, vagy annak hiánya

Jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. 04. 25.)
- 1995. évi LVII. törvény a Vízgazdálkodásról
- 232/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet a vizek kártételei elleni védekezés szabályairól
- 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet az árvíz- és belvízvédekezésről
- 62/2011. (XII.29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzákapcsolódó egyes törvények módosításáról
- 234/2011. (XI.10.) Kormányrendelet, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról
- 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

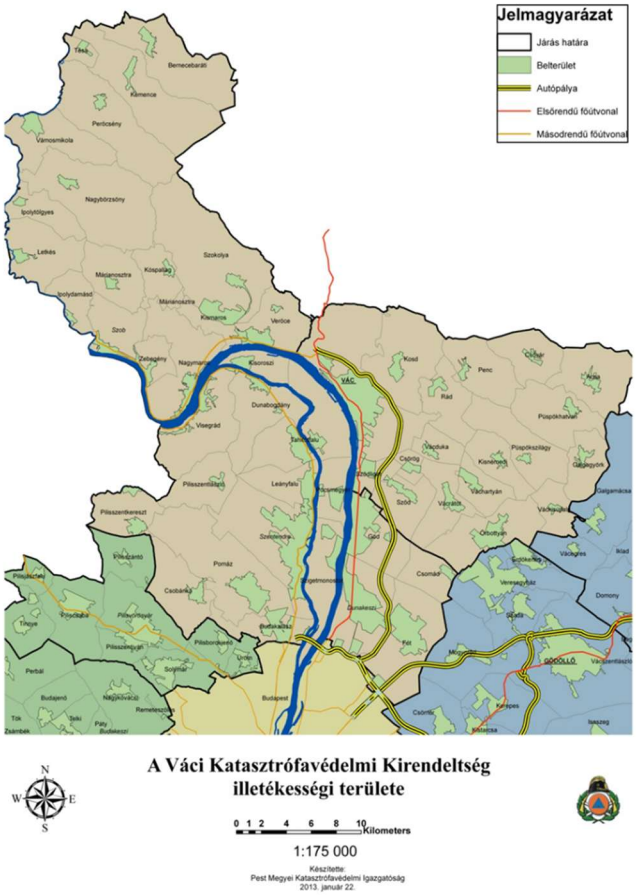
Az ár- belvíz kialakulása:

- Természeti okok:
  - csapadék
  - hóolvadás
- Emberi beavatkozás:
  - műtárgyak szakszerűtlen tervezése, kivitelezése
  - mederszabályozás elhanyagolása
  - előzetes védelmi munkák elmulasztása
  - erdőirtás
- Emberi szándékosság:
  - műtárgyak rongálása
  - terrorcselekmények

A kirendeltség illetékességi területe:

4 járás (Szentendre, Vác, Dunakeszi, Szob)
1230 km²
248.700 lakos
52 település (12 város)
Katasztrófavédelmi besorolása:

- 1 db. I osztályba
- 22 db. II osztályba
- 29 db. III osztályba

Árvízi védekezésre való felkészülés

Vác Katasztrófavédelmi Kirendeltség (továbbiakban: Vác KvK) az ár- és belvízvédelmi felkészüléssel kapcsolatosan együttműködik a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatósággal (továbbiakban: KDVVIZIG).
Vác KvK területét a Duna 112 km hosszúságban, az Ipoly-folyó 36 km hosszan érinti. A Duna folyam mentén 7 árvízvédelmi öblözet található (1.15. Dunabogdányi, 1.16. Szentendrei, 1.17. Szentendrei-szigeti, 1.18. Budakalászi, 1.47. Gödi,), amely 02.02. - 02.08. számú árvízvédelmi szakaszokat érinti.
Az Ipoly-folyó mentén 1 árvízvédelmi öblözet található (1.46. Ipolytölgyesi), amely a 02.09. számú árvízvédelmi szakaszt érinti.

Duna által veszélyeztetett települések:

Szentendrei oldal:	**Váci oldal:**
Budakalász	Dunakeszi
Dunabogdány	Göd
Kisoroszi	Kismaros
Leányfalu	Nagymaros
Pócsmegyer	Szob
Szentendre	Sződliget
Szigetmonostor	Vác
Tahitótfalu	Verőce
Visegrád	Zebegény

A kirendeltség illetékességi területén az elmúlt évek tapasztalatai alapján 29 olyan gyorslefolyású patak található, amelyek egy hirtelen nagymennyiségű lokális esőzést követően veszélyeztethetik a településeket.

Kockázati besorolás módszere, jogszabálya:

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet 21. §-a szerint az ország településeit az adott település vonatkozásában lefolytatott kockázatbecslési eljárás eredményeként katasztrófavédelmi osztályokba kell sorolni (I., II., III. osztály).

Kockázatok hatékony csökkentési lehetőségei:

- Az árvízvédelmi töltések áthelyezése, a hullámtér növelése
- Az árvízvédelmi töltések magasítása
- A hullámtér magasságának csökkentése kotrással
- A folyószabályozási művek lehetőség szerinti átalakítása
- A főmeder mélyítése, kotrása
- Mellékágak kotrása, rehabilitálása
- Épületek, egyéb létesítmények eltávolítása a hullámtérről
- Művelési ág megváltoztatása, optimalizálása
- Nyári gátak eltávolítása a hullámtérről
- Szükségtározók kialakítás

A helyi vízkár kialakulását csökkentő beavatkozások (megelőzés):

- a befogadó vízfolyások, belvízcsatornák mederrendezése
- a belterületi vízelvezető rendszer/ek kiépítése
- a vízelvezető képesség biztosítása, a rendszeres karbantartás
- a kül-vizek kizárásával a belterületi befogadók tehermentesítése
- a felszíni erózió csökkentése, a belterületi zöld felületek növelése
- a szennyvízcsatorna hálózat, vagy zárt szennyvízgyűjtők kiépítse

Vizek kártételei elleni védekezésre felkészülés, védelmi anyagok:

- homokzsák
- faanyag
- geotextília
- PVC fólia
- terméskő és zúzottkő
- szervezetek kialakítása, biztosítása nyúlgátelemek védvonalon történő kiépítésére
- vonalvilágító eszközök telepítése, üzemeltetése
- szivattyúk és telepítők biztosítása
- légi felderítés érdekében repülőgépes szolgáltatás biztosítása

Az illetékességi terület védelmét biztosító főbb szervezetek:

- Négy Helyi Védelmi Bizottság
- Két Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság (Vác, Szentendre)
- Két Önkormányzati Tűzoltóság (Vámosmikola, Pomáz)
- Tizenegy Önkéntes Tűzoltó Egyesület
- Négy Járási Mentőcsoport („Endre”, „Keszi”, „Naszály”, „Dupoly”)
- Tizennyolc települési önkéntes mentőszervezet

Kártételek elleni felkészülés feladatai:

- műtárgyak, védekezési berendezések, gépek, eszközök, felszerelések karbantartása
- védelmi szervezetek létrehozása, felkészítése
- védekezési gyakorlatok tartása
- árvízvédelmi szakaszok őszi, tavaszi felülvizsgálata (töltés, műtárgyak, védelmi anyagok-eszközök, szivattyúk, stb.)
- védművek rendszeres karbantartása, tervszerű fejlesztése
- veszély-elhárítási tervek és azok mellékleteinek, valamint megállapodások, szerződések felülvizsgálata a védekezésbe bevonható technikai eszközök és létszám biztosítása érdekében
- a védekezésben alkalmazható közerőről és további technikai eszközökről készített adatbázis pontosítása

A sikeres ár- és belvízi védekezésre történő felkészülésben, hatékony védekezésben nagy szerepe van a katasztrófavédelem és a vízügyi szervek közötti gyors, precíz együttműködésre. A két szervezet hierarchikus szinteknek megfelelően tartja egymással a kapcsolatot.

A katasztrófavédelmi kirendeltségek szerepe az ár-és belvizek elleni felkészülésben, védekezésben:

A kirendeltség-vezető a logisztikai feladatok, védekezési és mentési feladatok megszervezését a hivatásos tűzoltóparancsnok, a vízügyi szakaszmérnökségekkel és az társszervek helyi szerveivel együttesen látja el. A felkészülés és a védekezés idején a katasztrófavédelmi megbízott és a közbiztonsági referensek munkája nagymértékben hozzájárul az előbbi feladatok megvalósulásához. A kirendeltség-vezető egyik feladata a felkészülés idején az illetékes helyi szervek közreműködésével a települések kockázat alapú katasztrófavédelmi osztályba sorolása. Az ár-és belvízi veszélyeztetettség aránya, kiterjedése, a települések besorolása meghatározza a települések elégséges védelmi szintjének célszerű kialakításának a formáit, módjait. A kirendeltség-vezető a vízügyi szakaszmérnökséggel együttesen tájékoztatja a Helyi Védelmi Bizottság tagjait a tavaszi ülésen az elvégzendő feladatokról, valamint szükség szerint, de legalább évente egyszer az ár-és belvízzel fenyegetett települések polgármestereit az ár-és belvízi védekezés feladatairól. A Területi Védelmi Bizottság döntése alapján közreműködik a települések vízkár-elhárítási terveinek az ellenőrzésében. Az árvízi védekezésbe bevethető polgári védelmi szervezetek, az árvízvédelmi csoportok és a lebiztosított anyagi és technikai eszközök, valamint a beosztó határozatokat évente ellenőrzik, és ha változás történik, akkor újból kiadják. A kirendeltség-vezető az adott kirendeltség illetékességébe tartozó kiemelten veszélyes helyek szemléjén részt vesz, valamint a jogszabályban meghatározott társszervekkel együtt a települési vízelvezető rendszerek kötelező őszi ellenőrzésén. A felkészülés idején a kirendeltség-vezető az egészségügyi hatósággal együttműködve felülellenőrzi a befogadásra kijelölt helyek megfelelőségét, az ár-és belvízzel veszélyeztetett településeken javasolja a polgármesternél a települési polgári védelmi szervezetek és a technikai eszközeinek az alkalmazásra való felkészítését, az ügyeleti szolgálat felállításának a megszervezését.

A végrehajtás idején a kirendeltség-vezető az illetékes vízügyi és a védekezésbe bevont társszervezetekkel folyamatosan kapcsolatot tart fent. A településeken kezdeményezi a települési polgári védelemi szervezetek alkalmazását a védekezésbe, azok erőinek, eszközeinek a szükséges helyre történő áttelepítését. Az alapvető élelmiszerek és szolgáltatások településekre történő kiszállításának megszervezésében részt vesz. A kirendeltség a szülés előtt álló kismamák, krónikus betegségben szenvedő emberek kórházba történő elszállításában tevékenyen részt vesz.

A kirendeltség-vezető az elöljáró előzetesen megfontolt szakmai elhatározása alapján végrehajtja az alárendeltségébe tartozó hivatásos tűzoltóságok eltérő szolgálati rendre történő átállását. Helyi védekezés szintjén nagy szerepe van a közbiztonsági referenseknek. Egyik nagy feladatuk, hogy a kirendeltség-vezetővel együtt a kialakult ár-és belvízi védekezéshez kapcsolódóan konkrét helyzetekre történő lakossági tájékoztató anyagokat készítenek a követendő magatartási szabályokról, kezdeményezik a lakossági tájékoztatók kiadását a helyi médiában, illetve helyben szokásos módon történő kihirdetését.

A Hivatásos Tűzoltó Parancsnokságok részvétele a vizek kártételei elleni védekezésben

Ár-és belvízi védekezés folyamán a tűzoltók legfontosabb feladata az emberi élet mentése, a közvetlen és közvetett élet-és balesetveszélyben lévő emberek mentése. Ezután következik a haszonállatok, anyagi javak és tárgyak, pótolhatatlan vagyoni értékük mentése, ha a mentés feltételei ezt lehetővé teszik.

Járási és megyei önkéntes mentőcsoportok feladatai az ár- és belvizek elleni védekezésben

Ezek a mentőcsoportok különleges kiképzésű állománnyal, speciális technikai eszközökkel felszereltek és olyan tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek nem állnak rendelkezésére a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél vagy készenlétben tartásuk túl nagy gondot jelentene az állam vagy az önkormányzatok számára.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 4.§ (1) pontjában rögzíti a települési önkormányzatok vízgazdálkodással összefüggő feladatait, amelynek értelmében a település önkormányzatának dolga a helyi vízrendezés, ár- és belvízelvezetés és a települési vízkárelhárítás ellátása.

Az önkormányzatok feladatai a Vízgazdálkodási törvény alapján:
A települési önkormányzat feladata:

- a helyi vízi közüzemi tevékenység fejlesztésére vonatkozó - a vízgazdálkodás országos koncepciójával és a jóváhagyott nemzeti programokkal összehangolt tervek kialakítása és végrehajtása
- a település belterületén a csapadékvízzel történő gazdálkodás
- a közműves vízellátás körében a települési közműves vízszolgáltatás korlátozására vonatkozó terv jóváhagyásáról és a vízfogyasztás rendjének megállapításáról való gondoskodás
- a vízgazdálkodási feladatokkal kapcsolatos önkormányzati hatósági feladatok ellátása
- a természetes vizek fürdésre alkalmas partszakaszainak és azzal összefüggő vízfelületének kijelölése
- a helyi vízrendezés és vízkárelhárítás, az árvíz- és belvízelvezetés

Az árvíz és belvízvédekezés céljából kiépített védőművek hiányában fellépő káros vizek elleni védekezés, továbbá az elöntések folytán a területen szétterült vizeknek a vízfolyásokba, csatornákba való visszavezetése a helyi vízkárelhárítás. Ennek műszaki feladatai az alábbiak:

- felkészülés a védekezésre
- a védekezés
- a védekezés megszűnését követő intézkedések

Polgármester feladatai:

A védekezés felelős vezetője a település polgármestere - mint védelemvezető - vagy akadályoztatása esetén az általa kijelölt személy (védelemvezető-helyettes), aki a védekezést személyesen vezeti.
Erről a 1995. évi LVII. törvény 17.§-a rendelkezik.
17. § (3) A saját szervezettel védekező települések által fenntartott műveken az árvíz- és belvízvédekezés műszaki feladatait a település közigazgatási határán belül - a vízügyi igazgatási szervnek szakmai irányításával - a polgármester (Budapesten a főpolgármester) a polgármesteri (főpolgármesteri) hivatal útján látja el.
(4) Az árvíz- és belvízvédekezés, valamint a helyi vízkárelhárítás államigazgatási feladat- és hatáskörét - a külön jogszabályban meghatározottak szerint - a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke, illetőleg a polgármester, fővárosban a főpolgármester látja el.
(5) A vizek kártételei elleni védekezés részletes feladatait, módját és a vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter jogkörét a Kormány rendeletben állapítja meg.
(6) A főpolgármester, a vármegyei (területi), fővárosi védelmi bizottság elnöke, illetve a polgármester rendeli el az árvíz- és belvízvédekezéssel, valamint a helyi vízkárelhárítással kapcsolatos - a külön jogszabályban meghatározott államigazgatási feladatok körében - a kitelepítést, a kimenekítést, a visszatelepítést, továbbá közreműködik az ezzel kapcsolatos egyéb feladatok végrehajtásában.
17 § (7) A polgármester (főpolgármester) az árvíz- és belvízvédekezéssel kapcsolatos államigazgatási feladat- és hatáskörében:

- közreműködik az árvíz- és belvízvédekezési területi bizottság jogszabályban meghatározott feladatainak végrehajtásában
- gondoskodik a közerők - ezen belül a polgári védelmi szervezetbe beosztottak és a közfoglalkoztatottak -, továbbá a védekezéshez szükséges anyagok, eszközök és felszerelések összeírásáról, nyilvántartásáról, szükség szerinti mozgósításáról, továbbá a közerők - ezen belül a polgári védelmi szervezetbe beosztottak és a közfoglalkoztatottak - általános ellátásáról
- megtervezi a kitelepítést, a kimenekítést, a mentést és a visszatelepítést, illetőleg ezek elrendelése esetén gondoskodik a végrehajtásról
- gondoskodik az élet- és vagyonbiztonság, valamint a mentés érdekében szükséges egyéb intézkedések megtételéről
- gondoskodik a védekezésben részt vevők egészségügyi ellátásáról, továbbá a kitelepítés, a kimenekítés, a mentés és visszatelepítés során a járványok megelőzésével és elhárításával kapcsolatos intézkedésekről, az egészségügyi államigazgatási szerv közreműködésével
- megteszi az árvíz és belvíz által okozott, valamint a védekezéssel kapcsolatban keletkezett károkkal összefüggésben keletkezett helyreállításhoz szükséges intézkedéseket

(8) A polgármester (főpolgármester) a közműves vízellátással összefüggő államigazgatási feladat- és hatáskörében - a képviselő-testület által jóváhagyott tervnek megfelelően - elrendeli a vízfogyasztás korlátozását.

A polgármester a védekezésre való felkészülés időszakában:

- felelős a település veszélyelhárítási tervek elkészítéséért
- felelős - a helyi lehetőségek figyelembevételével - a védekezés feltételeinek biztosításáért
- irányítja a védekezésre való felkészítést
- gondoskodik a lakosság tájékoztatásáról, a magatartási szabályok betartásáról
- a polgári védelmi kötelezetteket polgári védelmi szervezetbe osztja be
- felelős a települési polgári védelmi szervezetek megalakításáért
- biztosítja a lakossági riasztó eszközök működtetését
- részt vesz a hivatásos katasztrófavédelmi szervek felkészítésein
- kijelöli a védekezésben közreműködő közbiztonsági referenst

A referens feladatai a felkészülés időszakában különösen:

- részt vesz a települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási tervek elkészítésében
- a polgármester döntésének megfelelően részt vesz a katasztrófavédelmi felkészítéseken
- közreműködik a lakosság felkészítésével és tájékoztatásával kapcsolatos feladatokban
- figyelemmel kíséri a lakosság veszélyhelyzetekkel kapcsolatos, helyi sajátosságokról és a tanúsítandó magatartási szabályokról történő tájékoztatását
- közreműködik a lakossági riasztó, riasztó-tájékoztató végpontok működőképességének és karbantartottságának ellenőrzésében
- a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet létrehozása és megalakítása során szakmai javaslatokkal segíti a polgármester döntéseit
- részt vesz a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárok polgári védelmi szervezetbe történő beosztásában, a szervezetek kiképzéseinek és gyakorlatainak előkészítésében és lebonyolításában

- rendszeresen tájékoztatja a polgármestert a felkészülés időszakában végrehajtott feladatokról
- kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő más szervekkel és szervezetekkel

Az önkormányzati védekezésnek alapvetően hármas tagozódású feladatot kell ellátni:

- a felszínen "megállt" csapadékvíz összegyűjtése és rendezett elvezetése a befogadó helyekre
- magas szintű talajvizek elvezetése és a talajvízszint csökkentése, szabályozása
- rendkívüli esetben - *ha az elvezetés nem lehetséges* - beindul az effektív védekezés az együttműködő szervek, közmunkások, lakossági közerő bevonásával

Bizonyos esetekben mentés, kitelepítés, elhelyezés, ellátás, mindenoldalú biztosítás megszervezése válhat szükségessé.

Települési vízkárelhárítási terv:

Jelentősége: A települési vízkár-elhárítási tervdokumentációk hangsúlyozottan a lakott belterületek védelme érdekében szükséges információkat, utasításokat, rendelkezésre álló erőforrásokat, kapacitásokat és fejlesztési lehetőségeket taglalja.
Célja: hogy a település egy esetleges rendkívüli védelmi helyzetben, tisztában legyen a veszélyhelyzet elhárításának módjával és azonnal - az anyagi és egyéb jellegű veszteségeket megelőzve - hatékonyan cselekedni tudjon.

A települési vízkárelhárítási terv a települési veszélyelhárítási terv melléklete!

Tervtartalom:

- A terv első fejezete az aktuális helyzetet mutatja be, jellemzi a település körülményeit és megadja a fennálló veszélyeztetettséget, valamint a kárelhárításra rendelkezésre álló infrastruktúrát
- A második fejezet a védekezés szabályozását adja meg és az adott szituációnak megfelelő protokollt
- A harmadik fejezetben a településen rendelkezésre álló védelmi szervezet felépítését és kapacitásait kell bemutatnia
- A negyedik fejezet foglakozik érdemben a sikeres vízkárelhárítás érdekében elvégzendő feladatokkal a felkészüléstől elkezdve az operatív védekezésen át a védekezést követő időszakig
- Az ötödik rész a terv korábbi fejezeteiben leírtak alapján megadja a karbantartási irányokat és fejlesztési lehetőségeket, mellyel a település kitettsége és elöntési kockázata csökkenthető
- Az utolsó fejezetben az eddig lezajlott kárelhárítási tevékenységek összefoglalói szerepelnek, melyből további értékes tapasztalatok szerezhetők és megőrzik az utókornak a lezajlott eseményeket
- A megadott tartalomjegyzék és leirat a tervezés során előállítandó minimum információkat tartalmazza. A tervfejlesztést a területileg illetékes Vízügyi Igazgatósággal folyamatosan egyeztetve kell végrehajtani, a különböző módosítások jóváhagyásával valósíthatók meg
- A tervet úgy kell összeállítani és szövegezni, hogy az szakmailag kevésbé jártas döntéshozók és kárelhárításban résztvevők számára is értelmezhető, világos legyen. Ennek érdekében minél több irányító és segítő feliratot kell elhelyezni az ábrákon, de

ez nem mehet a megértés rovására. Célszerű az egyes fejezetek végén is összefoglalni és kiemelni a fő megállapításokat

Mellékletei:

- Szöveges, táblázatos mellékletek
- Rajzmellékletek
- Segédletek
- Operatív védekezési terv

Együttműködés:

- KDVVIZIG
- Rendvédelmi szervek
- Honvédség
- Kormányhivatal, HVB
- Vízgazdálkodási Társulatok
- Önkormányzatok

Vác, 2025. március 19.

Marosszéki Annamária tű. tőrm.

katasztrófavédelmi megbízott, referens